

▣ **Раст цена нафте, услед кризе на Блиском истоку, изазваће нови талас поскупљења у готово свим гранама, па ће и цене хране у Србији порасти, а ефекти ће зависити од дужине трајања кризе и тога колико цене нафте још буду расле. Економисти упозоравају да скупље гориво повећава трошкове производње, ђубрива и транспорта, што се на крају неминовно прелива на потрошаче.**

Раст цена нафте услед ескалације сукоба на Блиском истоку могао би да изазове нови талас поскупљења широм света, јер скупљи енергенти готово увек повећавају трошкове транспорта, производње и дистрибуције робе.

Такви шокови, као што смо имали прилике да видимо, најбрже се виде на ценама горива, али њихов пун ефекат касније се прелива и на храну, услуге и производе широке потрошње. Посебно је осетљив сектор хране, пошто скупљи дизел, транспорт и ђубриво директно повећавају трошкове пољопривредне производње и снабдевања.

Народна банка Србије (НБС) у свом најновијем извештају о инфлацији управо указује да раст цена нафте и нафтних деривата има индиректан утицај и на раст цена хране и других производа и услуга важних за грађане.

Србија, као увозник енергената, посебно је изложена променама на светском тржишту нафте, па би дуже трајање кризе могло додатно да појача инфлаторне притиске. Иако држава покушава привремено да ублажи део удара кроз смањење акциза и друге мере, дуготрајан и значајан раст цена нафте неминовно ће повећати трошкове живота.

Из НБС су открили да су цене енергије у Србији у првом кварталу порасле за 1,7 одсто, а саме цене нафтних деривата 3,5 одсто.

НБС упозорава да раст светске цене нафте прво директно подиже цене горива и нафтних деривата у Србији, након чега се тај раст индиректно прелива на храну, индустријске производе и услуге кроз скупљи транспорт, ђубриво, хемикалије, грејање, производњу и ланце снабдевања.

То значи да грађани неће осећати последице само када оду на пумпу да наточе гориво, већ и кроз рачуне, робу широке потрошње и услуге.

НБС указује и да више цене и смањени расположиви доходак становништва негативно утичу на привредни раст. Односно, ако више новца оде на гориво, грејање, храну и превоз, грађанима остаје мање за осталу потрошњу.

Додаје се и да ће коначан ефекат зависити од тога колико дуго потраје криза и енергетски шок. Ако буде краткотрајан, онда и инфлаторни ефекат може бити ограничен. Ако потраје, шири се на више сектора и ефекат ће бити снажнији.

Подсетимо, и председник Србије Александар Вучић недавно је изнео драматичне процене ситуације у случају да цена нафте значајно порасте.

„На преко 125 долара просечно по барелу, имали бисмо поново глад у свету, праву глад у већем делу света“, упозорио је Вучић.

Он је нагласио и да Србија лакше подноси кризу захваљујући финансијским резервама и резултатима из претходних година, али да нећемо избећи последице ове кризе.

Саво Јаковљевић, директор сектора за истраживања и статистику у Народној банци оценио је да према њиховим пројекцијама, ако би следеће године просечна цена барела нафте била 125 долара, ми бисмо имали инфлацију од 6,5 одсто.

„Тешко је сагледати индиректне ефекте, јер нафта учествује у производњи многих производа, у пољопривреди, транспорту... Уколико би цена нафте дужи период била на том нивоу, последице би биле озбиљне. Али нико не може до краја да каже како би то изгледало“, рекао је Јаковљевић.

Професор на Економском факултету у Београду **Милорад Филипковић** за Данас указује да су цене хране у Србији изузетно високе у поређењу са другим земљама Европе.

„Један од главних узрока тога је релативно ниска продуктивност у пољопривредној производњи, а потом и већи број посредника на путу ‘од њиве до трпезе’, где се свако уграђује надзидавањем цена“, напомиње он.

Такође, како додаје, као фактор се мора узети и сезона, односно утицај климатских прилика, недостатак наводњавања и већа примена агротехничких мера.

„Када се на то дода и повећање цене нафте, долазимо до изузетно тешке ситуације. Наиме, цена нафте утиче прво на трошкове обраде и производње, као гориво, а као друго – поскупљење нафте аутоматски значи и пораст цена компонената које се користе“, упозорава.

Те компоненте односе се, пре свега, на ђубриво, али и друге хемикалије.

„Мана примена ђубрива и других компоненти аутоматски значи и нижи род у производни, а самим тим и више цене хране за крајње кориснике. Сасвим сигурно ће, уколико се тренд пораста цена нафте настави и одржи се дуже од три или четири месеца, доћи до вишег нивоа цена хране од вишегодишњег просека. ‘Олакшавајућа’ околност је то што се може очекивати мањи раст цена услед родне године, уколико невреме, олује и град не униште досадашње добре резултате“, појашњава он.

Ипак, Филиповић наводи да су грађани Србије већ навикли на значајна поскупљења хране.

„За утеху је да су претходне две године, а поготово 2025, услед дугогодишње интензивне суше, знатно смањиле род хране уопште и подигле цене на пијацама и у трговинама свежих производа ‘у небеса’, тако да смо се навикли на поскупљења прехранбених производа“, каже он.

Што се тиче изјаве председника, наш саговорник сматра да је то више политичка порука.

„Што се тиче ‘прогноза’ о глади у свету сматрам то само као популистички трик како би се применила логика ‘ћути, ма добро смо и прошли како је могло или како је у другим крајевима’. Не бих то много озбиљно схватао, поготово не на нивоу светске кризе у храни“, поручује Филиповић.

Економиста **Драгован Милићевић** за Данас објашњава да ће цене нафте директно и индиректно утицати на кретање цена прехранбених производа.

„Директно свакако преко скупљег горива за обраду земљишта, затим транспорта, а индиректно преко цена вештачких ђубрива и компоненти, јер је нафта једна од кључних сировина за добијање хемијских компоненти вештачких ђубрива“, наводи он.

Свакако да ће произвођачке цене хране утицати и на крајње потрошаче, додаје.

„Свакако треба очекивати да се глобални тренд прелије и на Србију као део интегралног тржишта пољопривредних инпута“, упозорава Милићевић.

Ипак, он сматра да држава у постојећим околностима мало може да утиче.

„Код тржишта енергената нема велике маневарске могућности, осим акциза које су већ смањене и резерви које не могу дугорочно да буду одржива потпора, нарочито у условима неизвесности завршетка актуелних светских догађаја“, закључује Милићевић.

(Данас)